

Ivan FRAS, direktor, arhivski svetovalec
Pokrajinski arhiv Maribor

dr. Miroslav NOVAK, arhivski svetnik
Pokrajinski arhiv Maribor

PREUZIMANJE, STRUČNA OBRADA I KORIŠĆENJE ARHIVSKE GRAĐE „MARIBOR 2012” - EVROPSKA PRESTONICA KULTURE

SAŽETAK: U okviru evropskog projekta „Maribor 2012” - Evropska prestonica kulture stvorene su relativno velike količine hibridne arhivske građe. Ovu je građu nakon završetka projekta u skladu sa postojećim propisima preuzeo nadležni Regionalni arhiv Maribor. Pri tome su se arhivski stručni radnici suočili sa profesionalnim izazovima koji su podrazumevali primenu ne samo različitih tehničko-tehnoloških, već i organizacionih i arhivskih stručnih rešenja. Mnoga od njih su arhivski stručni radnici morali da razviju i adekvatno stručno obrazlože, formalizuju i na kraju predstave javnosti. U članku su autori identifikovali glavne probleme sa kojima se Regionalni arhiv Maribor susretao u procesu preuzimanju ove građe. Posebna pažnja posvećena je izazovima stručne obrade, popisivanja te korišćenja ove građe.

KLJUČNE REČI: „Maribor 2012”, hibridna arhivska građa, multimedijски sadržaji, socijalne mreže, popisivanje arhivske građe

UVOD

Stvaraoci javne arhivske građe obično su organizacije koje same ili u kombinaciji sa prethodnicima, odnosno naslednicima imaju relativno dugu tradiciju delovanja u određenoj oblasti. U tom kontekstu istaknuli bismo stvaraoce u oblasti uprave, pravosuđa, privrede i školstva. Uz njih, arhivi se susreću i sa različitim drugim stvaraocima javne arhivske građe. Tu su posebno interesantni i aktuelni oni stvaraoci čiji je period delovanja relativno kratak i nemaju ni prethodnike ni naslednike. Takav tip stvaralaca jesu interesna udruženja ili organizacije koji su osnovani, odnosno finansiraju se putem različitih vremenski ograničenih projekata.

Sa aspekta nadležnih arhiva, svaka grupa stvaralaca ima svoje opšte karakteristike i zakonitosti delovanja. Tome treba dodati i specifičnosti svakog od stvaraoca koje arhivski stručni radnici još posebno moraju da uvažavaju i prema njima se opredeljuju u skladu sa postojećom arhivističkom doktrinom.

Regionalni arhiv Maribor (u daljem tekstu RAM), u svom dugogodišnjem radu, susretao se sa različitim vrstama stvaralaca arhivske građe i sa njima povezanim specifičnostima koje su ti stvaraoci nosili sa sobom. U tom vremenu je, jednako kao i drugi arhivi, stekao bogata praktična iskustva. Preuzimajući arhivsku građu stvaraoca „Maribor 2012” - Evropska prestonica kulture (u daljem tekstu: „Maribor 2012”), Regionalni arhiv Maribor se, međutim, kako u pogledu projekta, tako i kao ustanova prvi put sreo sa mnogim stručnim izazovima za koje nije poznao ni praktične metode, a ni postupke kako da ih reši. Potrebno stručno znanje postojalo je samo na teoretskom nivou. Upravo zato preuzimanje ove arhivske građe i kasnije njena stručna obrada predstavljaju značajno polazište za formiranje osnovnih arhivističkih stručnih rešenja koja se objektivnije mogu oceniti sada, sa distance od više godina, te utvrditi nedostaci u sprovođenju celokupne stručne obrade pružanja ove hibridne arhivske građe.

„MARIBOR 2012” KAO STVARALAC ARHIVSKE GRAĐE

„Maribor 2012” - Evropska prestonica kulture formiran je kao javni zavod (u daljem tekstu: Zavod EPK) odlukom Gradske opštine Maribor 30. marta 2010. godine. Njegov zadatak je bio sprovođenje celovitog planiranja, pripreme, organizovanja i sprovođenja projekta „Maribor 2012” - Evropska prestonica kulture (u daljem tekstu: Projekat EPK). U drugoj polovini juna meseca 2013. godine donesena je odluka o prestanku njegovog delovanja.

Analiza delovanja Zavoda EPK pokazuje da su prve dve godine posvećene pripremama na događaje koji su zatim usledili u 2012. godini. Ukupno je realizovano 5.264 događaja, mnogo njih u samom Mariboru, a mnogo i u partnerskim gradovima. Zavod EPK je, pored toga, bio veoma aktivan u oblasti marketinga i komunikacija te podsticanja razvoja kulturnog turizma i povezivanja sa organizacijama u oblasti turizma.

U 2013. i 2014. godini usledio je period zaključivanja projekta i ukidanje javnog zavoda te s tim povezano uređivanje i predaja arhivske građe u nadležni arhiv, dok je preostala registraturna građa sa rokovima čuvanja smeštena u depo osnivača – Gradske opštine Maribor (vidi: Novak, Šovegeš Lipovšek, 2014). Upravo se zbog kratkog perioda delovanja zavoda EPK uspostavila veoma intenzivna saradnja između njega i nadležnog arhiva.

PREUZIMANJE ARHIVSKE GRAĐE „MARIBOR 2012“ U FIZIČKOM OBLIKU

Još pre zvaničnog završetka Projekta EPK, Zavod EPK se povezao sa nadležnim arhivom i obavestio ga da arhivsku građu namerava da preda. U vreme priprema na preuzimanje arhivske građe održano je više od dvadeset različitih stručnih sastanaka. Takav intenzitet saradnje između stvaraoca arhivske građe i nadležnog arhiva, u ovom slučaju RAM - a, nije uobičajena praksa. Zavod EPK je predstavljao izuzetak iz više razloga:

- U stvari je postojao samo dve godine i imao je status javno-pravnog lica zato je nadležni arhiv imao obavezu da arhivsku građu preuzme u skladu sa postojećim zakonskim propisima.
- Tokom tog izuzetno kratkog perioda delovanja zaposleni u Zavodu EPK uspostavili su u vrlo kratkom roku operativni sistem poslovanja sa nastalom registraturnom građom koju su zatim veoma brzo morali da počnu pripremati za predaju arhivu, i to u vreme kada su se još intenzivno odvijali pojedini programi i projekti.
- Zaposleni u Zavodu EPK imali su iskustva u vođenju i realizovanju različitih projekata, ali nitko od njih nije bio stručno osposobljen za rad sa arhivskom i registraturnom građom, zato je briga nadležnog arhiva bila utoliko veća.
- U Zavodu EPK je sve vreme postojala intenzivna fluktuacija zaposlenih. To je uticalo i na saradnju sa nadležnim arhivom i na uspešnost priprema i realizacije celokupne predaje građe.
- Na osnovu popisa građe u fizičkom obliku, krajem 2012. godine donešeno je Uputstvo za odabiranje arhivske građe iz registraturne građe stvorene radom Zavoda EPK. Pred samo zvanično ukidanje Zavoda EPK sačinjen je popis arhivske građe u elektronskom obliku. Konačni popis sastojao se od 231 popisne jedinice smeštene u 42 kutije. Nastali popis je nadležni arhivista dopunio i zatim preneo u bazu podataka o arhivskim fondovima RAM-a.¹ Osim dokumentacije o pojedinim projektima, arhivska građa u fizičkom obliku u potpunosti je predata Arhivu tek u martu 2014. godine (vidi: Novak Šövegeš Lipovšek, 2014).

¹ Popis arhivske građe je dostopan na web-adresi: http://www.siranet.si/parametersuche.aspx?Signatur=SI_PAM/1948.

PREUZIMANJE e-ARHIVSKE GRAĐE „MARIBOR 2012”

Osnovu e-građe „Maribor 2012” predstavlja internet prezentacija. Ona je od samog početka gostovala na kolociranom hardveru i softveru otvorenog izvora². Sama struktura prezentacije je distribuirana na više domena. Neki su u potpunosti bili pod kontrolom lokalne uprave, a neki nisu.

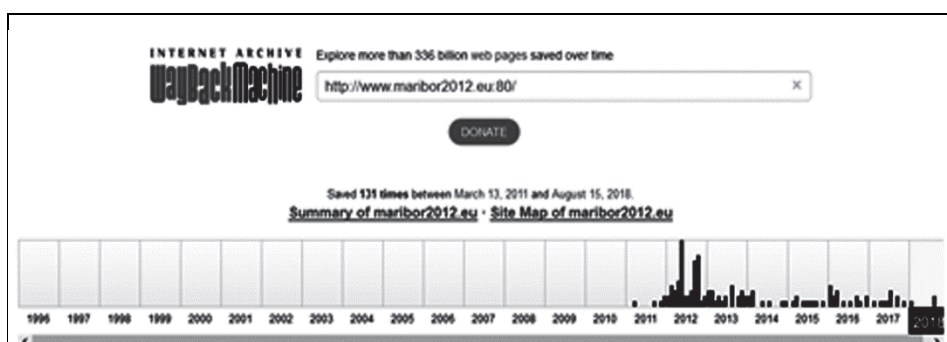
Slika 1: Dinamika zahvatanja web-stranica „Maribor 2012“ u arhivu web-stranica Narodne i univerzitetne biblioteke Ljubljana

Zatvaranje Projekta EPK značilo je i prestanak funkcionisanja hardvera i systemske opreme. Usledila je migracija internet sadržaja na opremu koja je bila pod lokalnom EPK administracijom. To je bilo relativno brzo sprovedeno što, međutim, nije ostalo bez posledica. Promena infrastrukture reflektovala se i na sadržaje što je prouzrokovalo prve dileme i razmišljanja arhivskih stručnih radnika u vezi sa poštovanjem postojećih arhivističkih stručnih principa, pre svega principa prvobitnog reda i principa provenijencije, itd. Usledila je još jedna migracija u nadležnom arhivu kada je donekle redukovana web-prezentacija prenesena na virtualni server na kojem se i danas nalazi. Sa celokupnim postupkom bila su povezna različita praktična rešenja, kako na nivou formiranja metapodataka, pre svega adresa popisnih jedinica i korišćenja novih termina u oblasti in-

² Web-stranica je bila uspostavljena na operacionom sistemu FreeBSD pod php 5.3, apache 2+, mysql5+, GraphicsMagic, Java SLR, itd.

formacijone tehnologije, tako i na nivou shvatanja pojma očuvanja celine web-prezentacije „Maribor 2012“.

U postupku pripreme građe na preuzimanje utvrđeno je da je Narodna i univerzitetna biblioteka u Ljubljani, u okviru projekta zahvatanja slovenačkih web-stranica, u skladu sa svojom politikom, u 2012. i 2013. godini izvršila ukupno 5 zahvata web-prezentacije „Maribor 2012«. Tome treba dodati i 131 zahvat web-prezentacija koje je izvršio Internet Archive Foundation u periodu od sredine marta 2011. godine do 2018. godine, ali su sadržaji stvarno dostupni samo do kraja januara 2014. godine. Od tada nadalje zahvaćena je samo informacija o promeni web-adrese.

Slika 2: Dinamika zahvatanja web stranica „Maribor 2012“ u arhivu web-stranica

I pored velikog broja izvršenih zahvata u razmatranim web-arhivima sve promene ipak nisu sačuvane. Isto tako, zahvati sadržaja nisu izvršeni na iste datume zato se sadržaji u oba sistema čuvanja ne podudaraju u potpunosti i u tom smislu se dopunjuju. Međutim, u svim slučajevima, nedostaju integrisane prezentacije sadržaja drugih izvora (YouTube, Twitter, Facebook, Radio MARŠ, itd) koji su inače bili sastavni deo prvobitne web-prezentacije.

Kada je reč o preuzimanja hibridne arhivske građe, RAM je preuzeo konačno stanje web-prezentacije „Maribor 2012«, i to samo sa sadržajima koji su bili rezultat produkcije Projekta EPK i Zavoda EPK. Pri tome, međutim, nisu bili zahvaćeni sadržaji drugih izvora koji su se dinamički prikazivali u toj web-prezentaciji. Zbog tako „parcijalno“ preuzetih sadržaja, u Regionalnom arhivu Maribor izvršili su zahvate celokupnih ekrana prvobitnih prezentacija web-stranica. Na taj način pokušali su da sačuvaju informaciju o „look and feel“ originalne web-stranice.

Drugi problem u vezi sa obradom ove arhivske građe pojavio se prilikom definisanja datuma nastanka jedinice popisivanja. Datum nastanka sadržaja raz-

likovao se od datuma nastanka datoteka sa ovim sadržajima. Problem oko ovih datuma još se intenzivirao s obzirom na to da su producenti morali svoje kreacije, originalno, da predaju u elektronskom obliku na spoljnim diskovima, a od tamo su sadržaji preneseni na socijalne mreže YouTube, Twitter i Facebook, kao i na web-stranicu. U ovim slučajevima pojavilo se i pitanje u kojem okruženju se nalaze prvobitni sadržaj i s tim povezana punovažnost ovih sadržaja i kada je tačno nastao takav sadržaj. Isto tako nije dat odgovor na pitanje da li treba da se sačuvaju originalni sadržaji ili samo njihove prezentacije (vidi: Hajtnik, Novak, 2014).

Za ono vreme skoro nerešive stručne probleme iz oblasti arhivistike prouzrokovalo je preuzimanje sadržaja koji su formirani i prikupljeni na socijalnoj mreži Facebook. U to vreme, prenos sadržaja sa te mreže za poslovne korisnike nije bio moguć. Rešenje koje smo primenili zasnivalo se na „snimanju sadržaja ekrana“. Rezultat tog rešenja je snimak u AV obliku koji traje skoro 1 sat i 20 minuta. Kao alternativni izvor informacija navedeni su linkovi na postojeću Facebook stranicu projekta³.

Za razliku od Facebook stranice mogli smo da preuzmemo osnovne sadržaje koji su nastali na socijalnoj mreži Twitter, a odnosili su na projekat Evropske prestonice kulture ili su bili produkt tog projekta. Direktna link na oba Twitter računa, koji su uspostavljeni za potrebe projekta, jeste alternativna mogućnost za pristup sačuvanim porukama na Twitteru⁴.

Sadržaje, koje su zahvaćeni i objavljene su na socijalnoj mreži Instagram, Regionalni arhiv Maribor je sačuvao u relativno niskoj rezoluciji. Putem već navedenog linka omogućen je direktna pristup sadržajima u prvobitnom okruženju⁵.

Pored toga su sačuvani i primeri vesti online koje je nadležni arhiv takođe preuzeo u PDF formatu i dostupni su javnosti⁶ (vidi: Novak, Šovegeš Lipovšek, 2014).

Na osnovu svega što smo do sada naveli mogli bismo zaključiti da smo se preuzimanjem elektronske arhivske građe „Maribor 2012“, iz različitih razloga, samo donekle približili zahtevima koje su u ono vreme propisivali tada važeći

³ Sadržaji socialne mreže Facebook – Evropska prestonica kulture – Maribor 2012. Pribavljeno 20.8.2018 sa web-stranice <http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=1076300>

⁴ Sadržaj socialne mreže TWITTER – Evropska prestonica kulture – Maribor 2012. Pribavljeno 20.8.2018 sa web-stranice <http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=1076366>.

⁵ Veliki Instagram konkurs Evropske prestonice kulture - Maribor 2012. Pribavljeno 20.8.2018 sa web-stranice <http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=985756>.

⁶ Primeri vesti online Maribor 2012 - Evropska prestonica kulture. Pribavljeno 20.8.2018 sa web-stranice <http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=1123566>.

propisi iz oblasti arhivistike i diktirale tada opšte prihvaćene arhivističke stručne doktrine. Analiza sprovedenih arhivističkih stručnih postupaka, međutim, pokazuje da su prilikom preuzimanja različitih sadržaja korišćeni različiti postupci i različita oruđa koji su odražavali tadašnje tehnološke i ljudske mogućnosti, kako onih koji su građu stvarali, tako i onih koji su građu preuzimali.

TEHNOLOŠKO - TEHNIČNI IZAZOVI I PRIMENJENA REŠENJA

Primer e-sadržaja „Maribor 2012“ pokazuje kako se tehnološko-tehnička rešenja za izradu e-sadržaja mogu implementirati na različite načine i mogu imati različite tehnološke pozadine i s tim povezane administracije. No, arhivistički stručni problemi nastaju kada celinu prezentacije čine različiti izvori pod upravljanjem različitih administracija. Kao primer navodimo samo primenu:

- Programskih dodataka (plugin) Google Maps kojima se na web-stranici određuje lokacija događaja ali sadržaja;
- Programskih dodataka (plugin), kao što su YouTube, Facebook, Twitter i drugih servisa iz oblasti razmene sadržaja u okviru različitih socijalnih mreža;
- Programskih dodatka (plugin) drugih ponuđača, kao što su playeri radio stanica, jednostavni modemi za pretraživanja u dislociranim bazama podataka itd.
- ulazne tačke za druge informacione online izvore ili izvore dostupne preko interneta.

Takve web prezentacije sa arhivističkog stručnog stanovišta iziskuju temeljito promišljanje o tome šta sačuvati i na koji način to učiniti. Pritom se ne može zanemariti činjenica da restrukturiranje online sadržaja ove vrste i njihovo dugoročno čuvanje pod kontrolom lokalne administracije iziskuju ulaganje velikog truda. Ograničenje na taj način ne proizilazi iz lokalnih specifičnosti, već iz usluga i ograničenja pristupa do povezanih sadržaja pod upravljanjem nadnacionalnih korporacija (vidi: Hajtnik, Novak, 2014b).

Osnove za alternativna preuzimanja arhivske građe i razmišljanja o zahtevima za „originalnim“ prezentacijama hibridnih arhivskih sadržaja u elektronskom okruženju predstavljaju savremena virtualizacijska okruženja. Ona se sprovode na nivou „originalno hardver okruženja“ i kao posledica toga „originalno sistemskog okruženja“. Uz pomoć ovih rešenja teoretski bi se mogli, osim e-sadržaja, sačuvati i njihov „izgled“ i „utisak“ delovanja u virtualnom „originalnom okruženju“, budući da je na jednoj virtualnoj platformi moguće stvoriti računare različite snage i brzine pod različitim operativnim sistemima. A to teo-

retski otvara mogućnost izgradnje raznih „istorijskih“ okruženja u kojima su nekad „živeli“ aplikacije i baze podataka (vidi: VMware). Ovakva rešenja danas predstavljaju ne samo veliki tehnološki, već i arhivistički stručni izazov.

ARHIVISTIČKI STRUČNI IZAZOVI I KORIŠĆENA REŠENJA

Među osnovne principe arhivističke teorije i prakse ubraja se i princip celovitosti. U klasičnoj arhivističkoj praksi princip celovitosti definisan je kao zaokružena celina arhivske građe u sadržajnom, vremenskom, pojavnom i još kakvom drugom smislu. Princip celovitosti se bez nekih većih teškoća može primeniti i kod jedno domenskih i više domenskih statičkih web-stranica koje kontroliše lokalna administracija, mada se problem poštovanja principa celovitosti može pojaviti već kod više domenskih statičkih web-stranica sa lokalnom administracijom. Međutim, kod dinamičkih web-prezentacija pod anonimnom administracijom princip celovitosti je primenom postojeće tehnologije skoro nemoguće implementirati.

Drugi arhivistički stručni izazov jeste obezbeđivanje takozvanog „izgleda i utiska funkcionisanja“ elektronskih dokumenata – u našem slučaju web-stranica na različitom hardveru i softveru. U klasičnoj arhivističkoj teoriji i praksi arhivisti se sa ovim problemima nisu nikada posebno bavili, jer za to nije bilo potrebe. „Izgled i utisak“ arhivske građe u fizičkom obliku proizilaze iz samog karaktera te građe koja se pravilnim čuvanjem tokom dugog niza godina vrlo sporo menja. U praksi se te promene ispoljavaju u vidu degradacije zapisa ili medija. Arhivi pokušavaju da ih sistemski ograniče i kontrolišu postupcima zaštitnog kopiranja, restaurisanja ili ograničavanjem dostupa do te građe itd.

Treći arhivistički stručni izazov jeste interpretacija pojedinih elemenata koji čine određenu celinu a koju zovemo „web-prezentacija“. Ako je kod arhivske građe u fizičkom obliku razlika između „tehničke opreme arhivske građe“, to je arhivske kutije i košuljice, i „sadržaja arhivske građe“ jasno definisana, to se kod web-stranica samo po sebi ne podrazumeva. Problem je utoliko veći, jer su obe vrste entiteta u osnovi dematerijalizovani i kao takvi mogu postojati samo kao entitet određenog sistema.

Četvrti arhivistički stručni izazov jesu jasno diferencirani zahvati u određene „informacione slojeve“ koji su potrebni, na primer zbog korisničke navigacije u virtualnom okruženju. Pritom se arhivski stručni radnici susreću sa problemima upravljanja, pre svega, trećom dimenzijom – tj. prikazivanjem vremena nastanka određenih sastavnih delova web-prezentacija.

Peti arhivistički stručni izazov jeste izbor tehnološkog rešenja, odnosno realizacije projekta čuvanja digitalnih arhivskih sadržaja. U vezi sa tim postavlja

se pitanje sadržaja zaštite kako bi se sprečio zahvat od strane pojedinih robota. Kako i na koji način čuvati ove sadržaje dugoročno, a da ostanu dostupni sadržaji?

KONTEKSTUALNI IZAZOVI I PRIMENJENA REŠENJA

Mada je od preuzimanja arhivske građe „Maribor 2012“ u fizičkom i elektronskom obliku prošlo već više godina, građa još uvek nije u potpunosti preuzeta. Zbog operativnih razloga, pre svega zbog kontrole nad potrošenim finansijskim sredstvima, deo dokumentacije (npr. dosije pojedinih potprojekata) još se uvek nalaze kod osnivača Zavoda EPK i tamo će ostati još neko vreme. To znači da će u budućnosti, u skladu sa principom celovitosti građe, nadležni arhiv još jedanput izvršiti preuzimanje arhivske građe u fizičkom obliku.

Ovaj primer preuzimanja građe pokazuje od kolike su važnosti tehnološki detalji i kako neuvažavanje tih detalja može da dovede do velikih problema u segmentu ostvarivanja punovažnosti dokumenata. Zato želimo da istaknemo sledeće:

- Preuzimanje građe po principu „uzmi sve ili ostavi“ može u praksi predstavljati sistemski problem, naročito ako se ne izvrši zahvat ključnih podataka za razumevanje struktura arhivske građe i njihovih konteksta.
- Oruđa za formiranje SIP-a (dostavljenog informacionog paketa) treba da budu odgovarajuće proverena i kompatibilna sa arhivističkim stručnim zahtevima.
- U slučaju da u izvorne sisteme nisu implementirana oruđa za formiranje SIP-ova (prijemnih informacionih paketa) potrebno je pronaći druga koja su primerena. Ali to nije povezano samo sa finansijskim troškovima oko nabavke ili razvoja takvog oruđa, već i sa problemom kako doći do komparativnih rezultata formiranja SIP-ova (prijemnih informacionih paketa).
- Na nivou kreiranja SIP-a (prijemnog informacionog paketa) potrebno je obratiti pažnju na eventualna ograničenja kod mogućnosti preciznijeg definisanja sadržaja koji su predviđeni da budu preuzeti u lokalno okruženje.
- Bez obzira na to u kojem je obliku građa, ona mora da bude popisana po arhivističkim stručnim standardima (vidi: ISADg2) u okviru AIS-a. Razmišljanje o tome da se takva građa, pre svega web-sadržaji, ne popišu jeste sa arhivističkog stručnog stanovišta nedopustivo, jer bi se u tom slučaju izgubili konteksti i razumevanje web-sadržaja.

- Kod formiranja web-sadržaja obično se poštuju zakonitosti hijerarhijskih i linearnih redosleda. Zbog toga je važno da se obezbede relacije između struktura web-prezentacija i sa njima povezanim nivoima popisa (vidi: Novak, M. (2012).
- Pitanje merenja obima i količine e-sadržaja, posebno onih čiji je sadržaj predstavljen opisno, nije još u potpunosti definisano.
- U izradi naslova ovih popisnih jedinica potrebno je uzeti u obzir opšta usmerenja i stručna iskustva (vidi: Zajšek, B. (2012).

KORIŠĆENJE I DOSTUPNOST ARHIVSKE GRAĐE „MARIBOR 2012“

Arhivska građa „Maribor 2012“ je sa stanovišta korisnika smeštena na više fizičkih ili elektroničkih lokacija i dostupna je u skladu s različitim politikama dostupnosti.

Većina arhivske građe u fizičkom obliku nalazi se u depoima Regionalnog arhiva Maribor. Uz ograničenja vezana za zaštitu podataka o ličnosti i autorskih prava, građa je javno dostupna u čitaonici Regionalnog arhiva Maribor.

Preostala arhivska građa u fizičkom obliku, kao i registraturna građa još se nalaze u depoima osnivača, tj. Gradske opštine Maribor. Ova je građa, u skladu sa politikom Gradske opštine Maribor, dostupna radi obavljanje poslova organa uprave i nadzora.

Prilagođena web-prezentacija „Maribor 2012“, zajedno sa fotografijama i video snimcima na virtualnoj platformi, dostupni su korisnicima samo u čitaonici Regionalnog arhiva Maribor. Kod ponovnog korišćenja ovih sadržaja potrebno je poštovati autorska prava.

Web-prezentacije koje su zahvaćene u okviru Arhiva web-stranica Narodne i univerzitetske biblioteke u Ljubljani i Internet arhiva javno su dostupne u skladu s pravilima ponuđača ovih sadržaja.

Sadržaji koji su stvoreni uz pomoć socijalnih mreža, u prilagođenom su obliku dostupni preko on-line baze podataka sa popisima arhivske građe Regionalnog arhiva Maribor – na adresi www.siranet.si, uključujući linkove na originalne lokacije na socijalnim mrežama.

ZAKLJUČAK

Regionalni arhiv Maribor se tokom dugogodišnjeg rada susretao sa različitim stvaraocima i specifičnostima njihove arhivske građe. Tako je vremenom stekao mnoga teoretska i bogata praktična iskustva u ovoj oblasti. Preuzimajući građu stvaraoca „Maribor 2012“ - Evropska prestonica kulture prvi put se, međutim, susreo s kompleksnom hibridnom arhivskom građom. To je pred arhivske stručne radnike postavilo brojne profesionalne izazove za koje Arhiv nije poznavao ni metode, a ni postupke njihovog rešavanja.

Kada je reč o arhivskoj građi u fizičkom obliku, nadležni arhiv uglavnom se suočava sa relativno velikom količinom nastale dokumentacije koju dugoročno treba da čuva, a jedan njen deo da preuzme i smesti u arhivske depoe. Tome komplementarno nastali su i elektronički sadržaji, bilo kao web prezentacije projekta, bilo kao rezultati završenih potprojekata ili u obliku odziva javnosti u diskusijama na različitim socijalnim mrežama.

Implementacijom novih tehnoloških rešenja, kao što su virtualizacija hardvera te sistemski i aplikativni softver, teoretski, pojednostavili bismo proces preuzimanja hibridne arhivske građe. Međutim, nova tehnološka rešenja otvarala su nova stručna pitanja u oblasti arhivistike. Ona su se, pre svega, odnosila na osnovna stručna razmišljanja o primeni principa provenijencije u novim kontekstima, o obezbeđivanju celovitosti i autentičnosti sačuvanih sadržaja, implementaciji novih terminoloških rešenja itd. Istovremeno su socijalna okruženja Facebook, Twitter, Instagram, YouTube generisala nove pojavne oblike arhivske građe. Ovi oblici su u određenom smislu bliži zakonitostima bibliotečke građe negoli zakonitostima arhivske građe. Zbog toga su za čuvanje ove vrste građe potrebna dodatna stručna znanja i naponi arhivskih stručnih radnika, kako u segmentu preuzimanju i čuvanju, tako i u segmentu korišćenju ovih oblika građe.

Sadržaji na socijalnim mrežama u suštini su proizvod interaktivnosti pojedina i različitih grupa u određenom okruženju. Često odražavaju subjektivna gledišta koja su formirana izvan formalizovanih procesa i zbog toga obično ne ispunjavaju kriterijume pouzdanih izvora. Tome treba dodati i dileme oko pitanja originalnosti ove vrste građe, definisanja datuma njihovog nastanka, obezbeđivanja njihovog prvobitnog „izgleda i utiska“, itd.

Bez obzira na istaknute dileme i probleme, preuzimanje ove arhivske građe relativno smo dobro sprovedi i neki sadržaji, na primer Instagram, sada su dostupni samo u Regionalnom arhivu Maribor.

Nakon preuzimanja ove arhivske građe usledili su stručna obrada i popisivanje. Popisivanje je izvršeno isključivo na nivou fajlova i na višim nivoima. Posebna pažnja je posvećena kontekstnim informacijama. Na taj način smo do-

bili osnovno arhivističko informaciono sredstvo koje služi korisnicima ove arhivske građe u pretraživanju građe u arhivu, a delomično i „online“.

Sa stanovišta arhivske teorije mogli bismo zaključiti da preuzimanje hibridne arhivske građe, uopšte gledano, ne generiše primetne razlike između različitih pojava oblika arhivske građe i njenih komplementarnih sadržaja. Isto tako nismo primetili bitne metodološke razlike između popisivanja hibridnih oblika arhivske građe i popisivanja klasične građe. Razlike su se pojavile na nivou realizacije samog preuzimanja, čuvanja i korišćenja te građe. Pritom smo utvrdili da virtualizacija originalnih okruženja i njihovo čuvanje na odgovarajućim e-repozitorijumima predstavljaju dobar način čuvanja arhivskih sadržaja, ali ne u svim slučajevima.

IZVORI I LITERATURA

- Hajtnik, T., Novak, M. (2014). Arhivsko gradivo na mrežnim društvenim medijima (internet). V: Arhivska praksa, godina 17, (str. 207–222). Tuzla: Arhiv Tuzlanskog kantona in Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona.
- Hajtnik, T., Novak, M. (2014): Some problems of professional processing of online social networks archives. V: Making the information governance landscape in Europe [Elektronski izvor] : proceedings of the DLM Forum - 7th triennial conference, 10–14 November 2014, Lisbon, Portugal. Pribavljeno 21. 8. 2018. godine sa web-stranice: http://purl.pt/26107/1/DLM2014_PDF/29%20-%20Some%20problems-%20of%20professional%20processing%20of%20online%20social%20networks%20archives.pdf.
- Internet Archive: Wayback Machine. n. d. Internet Archive. Pribavljeno 22. 8. 2018. godine sa web-stranice: <https://archive.org/web/>.
- ISAD(g)2. General International Standard Archival Description - Second edition. (2000). Pribavljeno 19. 8. 2018. godine sa web-stranice: <http://www.ica.org/10207/standards/isadg-general-international-standard-archival-description-second-edition.html>.
- Novak, M. (2012). Metode oblikovanja nivoa popisa, u skladu sa ISAD(g) standardom. V: Arhivska praksa, godina 15, (str. 269–285). Tuzla: Arhiv Tuzlanskog kantona in Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona.

- Novak, M., Šövegeš Lipovšek, G. (2014): Virtualizacija - način ohranjanja digitalnih arhivskih vsebin. V: N. Gostenčnik (ur.), Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja, Arhivi v globalni informacijski družbi: zbornik mednarodne konference, str. 437–545. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor. Pribavljeno 10. 8. 2018. godine sa web-stranice: http://www.pokarh-mb.si/uploaded/datoteke/radenci2014/36_novak_2014.pdf.
- SI_PAM/1948. Maribor 2012 - Evropska prestolnica kulture, 2010–2013. Pribavljeno 19. 8. 2018. godine sa web-stranice: <http://www.siranet.si/detail.aspx?id=935565>
- Web- arhiv Narodne i univerzitetne biblioteke. Pribavljeno 22. 8. 2018. godine sa web-stranice: <http://arhiv.nuk.uni-lj.si/>.
- VMware. . Pribavljeno 20. 8. 2018. godine sa web-stranice: <http://partnerweb.vmware.com/GOSIG/home.html>.
- Zajšek, B. (2012). Oblikovanje naslovov popisnih enot glede na mednarodne arhivske standarde, nove informacijske sisteme slovenskih javnih arhivov ter njihove uporabnike. V: Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. Zbornik referatov z dopolnilnega izobraževanja (str. 581–604). Maribor: Pokrajinski arhiv.

Ivan FRAS
Miroslav NOVAK

ACQUISITION, PROFESSIONAL PROCESSING
AND USE OF MATERIALS „MARIBOR 2012“
–EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE

Summary

The Regional Archives Maribor has met in almost 90 years of its existence various creators and many archival professional questions. During this time it acquired rich theoretical and practical experiences in the field of archival theory and practice, especially for traditional archival material.

With complex hybrid (paper based and digital) archival material, it was for the first time confronted with the process of acquisition of the archival material „Maribor - 2012“ - European Capital of Culture. This posed a number of archival professional cha-

llenges, for which the archivists did know only basic theoretical solutions, but they did not know the best practical methods, or the exact procedures for their resolution.

Digital contents, either as web presentations of a project, or as results of different sub-projects e.g. pictures or movies, or as responses of the public discussions in the various social networks, have been important part of professional consideration of that acquisition's process.

In the process of acquisition of archival material there were implemented some new technological solutions, such as hardware virtualization, use of different operating systems and application software for data migration. All these should theoretically simplify the process of downloading and storing of digital born archival material. However, new technological solutions have opened up new professional issues in the field of archival theory and practice. One of them is related to the application of basic archival principles such as the principle of provenance in new contexts. Another problem was related to the ensuring the integrity and authenticity of the preserved contents, implementation of new terminological solutions, etc. At the same time, the social environments like Facebook, Twitter, Instagram, YouTube generated new forms of archival material. These are in a certain sense closer to the lawfulness of library material than the legitimacy of archival material. Therefore, for the preservation of this type of material, additional knowledge and efforts of archival professionals are needed.

Contents on social networks are an essential product of interactivity between individuals and different groups in a particular environment. They often reflect subjective points of view that are formed outside the formalized processes and therefore do not usually meet the criteria of reliable sources. From archival point of view it is necessary to add also some other dilemmas like issue about the originality of this type of material, definition of the date of its creation, problem of ensuring its original „look and feel“, etc.

Regardless of the outstanding dilemmas and problems, the acquisition of this type of archive material was relatively well implemented, and some contents are now available for public through database of the Regional Archives Maribor.

After transfer of this archival material into the archive, professional processing and describing followed. The description was done exclusively at file level of description and at higher levels. Special attention was paid to contextual information. In this way, we obtained a basic archival information environment that serves users for searching of archival material.

From the point of view of archival theory we could conclude that the acquisition of hybrid archival material, in general, does not generate a noticeable difference between the different forms of archival material and its complementary contents. In addition, we did not notice the important methodological differences between description of hybrid forms of archival material and description of paper based archival material. Differences occurred at the level of the realization of the acquisition, storage and use of the material itself. In this context, we found out that the virtualization of the original environments and their keeping in the appropriate e-repositories could be a good way to store some types of digital archival contents, but not for all of them.